

Κατασκηνώσεις Υπηρεσίας Τα πρώτα είκοσι πέντε χρόνια: 1950-1974

της Άσπας Κριάρη- Θεοδωράκη

Ο εθελοντισμός είναι συνώνυμος με το όραμα. Όταν υπηρετείς ένα όραμα, μπορείς να ονειρεύεσαι! Το θάμα του Οδηγισμού είναι ότι πολλοί άνθρωποι ονειρεύονται!

Πρίν 50 χρόνια η πρώτη Έφορος του Κλάδου Μεγάλου Οδηγών, η αλησμόνητη Φανή Χαρτουλάρη, είχε ένα όραμα: να πλησιάσουν οι Μ. Οδηγοί, νέες 14-18 χρόνων, το απομονωμένο ελληνικό χωριό, να κατασκηνώσουν και να γνωρίσουν τον τόπο, τον τρόπο ζωής των κατοίκων, να έλθουν σε επαφή με τους αγνούς τότε ανθρώπους του χωριού, να διδαχθούν τί σημαίνει ψυχική αντοχή στις αντιξοότητες της ζωής, αλλά και να βιώσουν το ιδιαίτερο ιδανικό τους, το «ΥΠΗΡΕΤΕΙΝ», προσφέρο-

ντας συγκεκριμένες υπηρεσίες στα πλαίσια των δυνατοτήτων τους και συμβάλλοντας στη δημιουργία ενός καλύτερου κόσμου. Αυτό το διπλό στόχο και ιδιαιτερότητα είχαν και έχουν οι «Κατασκηνώσεις Υπηρεσίας».

Τα χωριά που διαλέχτηκαν, φτωχά και απομονωμένα, δίχως επικοινωνία με το κέντρο, με σχολεία κλειστά για δέκα χρόνια (1940-1950), μακριά από τον κόσμο, κοντά όμως στο θεό, στα έθιμα και στις παραδόσεις. Ας θυμηθούμε ότι το 1950 η Ελλάδα είχε μόλις βγει από τη δίνη όχι μόνο του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, αλλά και από την τετράχρονη σκληρή Κατοχή. Μετά δε απ' όλα αυτά ο λαός γνώρισε την πίκρα ενός εμφυλίου

πολέμου, που άφησε πίσω συντρίμια, πληγές, πάθη και καταστροφές...

Και όλα αυτά μόλις 27 χρόνια από την απελευθέρωση της Ηπείρου και της Μακεδονίας και 16 από την απελευθέρωση της Θράκης, από δε το 1922 έως το 1940 μόνο 18 χρόνια από τον ερχομό και εγκατάσταση χιλιάδων προσφύγων από τις χαμένες πατρίδες της Ανατολής.

Το 1950 η Νότιος Ελλάδα συγκοινωνούσε με τη Βόρειο και την Ευρώπη οδικώς και σιδηροδρομικώς μέσω Μπράλου. Οι μετακινήσεις σε αυτά τα χωριά γίνονταν με ζώα από καρόδρομους και μονοπάτια. Με το κεντρικό συγκοινωνιακό δίκτυο επικοινωνήσαν μόλις το 1970. Και μεις φθάναμε κοντά στα χωριά με τα φορτηγά αυτοκίνητα που μας διέθετε ο Ελληνικός Στρατός.

Από την άλλη πλευρά, η Αθήνα του 1950 και η κοινωνία της δεν έμοιαζε καθόλου με τη σημερινή. Οι αντιλήψεις και οι αρχές, πολύ περισσότερο οι άνθρωποι διαφορετικοί από τους σημερινούς, επιφυλακτικοί σε κάθε νέο και τολμηρό. Ακόμη δεν ξεκαθάρισα που χρωστάω την άδεια να λάβω μέρος στις «Κατασκήνωσεις Υπηρεσίας». Στην τότε προοδευτικότητα των γονιών μου, στον πατριωτισμό τους ή στην αίσθηση ευθύνης και σιγουριάς που διέθεταν οι αρχηγοί μας;

Οι πρώτες Κατασκήνωσεις Υπηρεσίας

Κάτω από αυτές τις συνθήκες η πρώτη πειραματική Κατασκήνωση Υπηρεσίας (Κ.Υ.) εγκαινιάστηκε τον Αύγουστο του 1950 στο χωριό Βατόλακος Γρεβενών του Ν. Κοζάνης, με αρχηγό την Έφορο Φανή Χαρτουλάρη, που στέφθηκε με επιτυχία και στους δύο στόχους της, όπως ανέφερα προηγουμένως.

Από τότε μέχρι σήμερα γίνονται κάθε χρόνο Κ.Υ., όχι μία ή δύο, αλλά πολλές, σε διάφορα μέρη, όπως θα ακούσετε πιο κάτω.

Το 1951 οι Κ.Υ. έγιναν στον Άγιο Χαράλαμπο, στη Μεταμόρφωση και στις Αμυδαλιές του Ν. Κοζάνης. Το 1953 στη Δάφνη, στον Παλιόπυργο, στη Στράνωμα και στο Κοκκινοχώρι της Ναυπακτίας.

Ξαφνικά η Ελλάδα συνταράζεται από τους σεισμούς του 1953-57, που τόσο καταστρεπτικοί υπήρξαν για τα νησιά μας Ζάκυνθο, Κεφαλονιά, Ιθάκη. Το 1955 νέοι σεισμοί, στο Πήλιο τώρα.

Ο Κλάδος Μ.Ο. τρέχει κοντά στους κατοίκους των περιοχών αυτών. Κατασκηλώνει στα χαλάσματα, δίπλα στα κατεστραμμένα σπίτια, σ' ένα βιος που χάθηκε μέσα σε λίγα λεπτά. Τους συντροφεύουν, τους βοηθούν, τους συμπαραστέκονται με προσωπική εργασία και πολλή αγάπη.

Στα δέκα χρόνια που ακολουθούν οι Κ.Υ. ξαπλώνονται σε ακριτικές περιοχές σε όλη την Ελλάδα: Κίρκη Αλεξανδρούπολης, Ν. Πετρίτσι, Αηδονοχώρι Κερδυλλίων Ν. Σερρών, Βήσιανη, Αγία Παρασκευή, Πωγωνιανή, Μεγάλο Περιστέρι Ηπείρου, Ασμήνι, Σέττα Ευβοίας, Μούζηλο, Αγία Τριάδα, Βίνιανη, Μυρική Ευρυτανίας, Πολύραχο, Σερβία, Μακροχώρι, Αγ. Αντώνιος, Χαλάρα, Μελά, Κρανιά Καστοριάς, Κρύο Νερό, Λιθόβουνο Αιτωλοακαρνανίας, κ.λ. κ.λ.

Το 1960, με την ευκαιρία του Παγκοσμίου Συνεδρίου Οδηγών, που γίνεται στην Ελλάδα (στο Καστρί) οι Κατασκήνωσεις Υπηρεσίας γίνονται γνωστές διεθνώς με αποτέλεσμα τα επόμενα χρόνια να έλθουν και να μετάσχουν στις Κ.Υ. Μεγάλες Οδηγοί και Στελέχη από την Αγγλία, ΗΠΑ, Ελβετία, Γαλλία, Βέλγιο και Γερμανία.

Η προετοιμασία για την κατασκήνωση

Πριν από κάθε Κατασκήνωση Υπηρεσίας η Ομάδα προετοιμάζεται όλη τη χρονιά. Οι Μ. Οδηγοί εκπαιδεύονται, για να αποκτήσουν γνώσεις που θα μεταδώσουν μετά στους κατοίκους του χωριού. Χωρίζονται σε κύκλους ενδιαφέροντος και ειδικεύονται σε θέματα όπως: α) ατομικής και δημόσιας υγείας (καθαριότητα ατομική και του χωριού), β) βρεφοκομίας και παιδοκομίας (διατροφή βρεφών και παιδιών, αγωγή κ.λπ.), γ) προόδου του χωριού (έργα στο σχολείο, το χωριό, δημιουργία βιβλιοθηκών, καθάρισμα εκκλησιών, μνημείων κ.λπ.), δ) ψυχαγωγίας για μικρούς και μεγάλους.

Κάθε κύκλος συγκεντρώνει και το υλικό που χρειάζεται, βιβλία, τετράδια, μπογιές, μπάλες, σχολικούς χάρτες, σημαίες, είδη ραπτικής, κεντήματος κ.λ.

Οι Μ.Ο. εκπαιδεύονται, όμως, και στην κατασκηνωτική τέχνη, γιατί αυτές μόνες τους θα στήσουν τα αντίσκηνα μόλις φθάσουν στο χωριό, θα στήσουν την κουζίνα, θα σκάψουν, για να κατασκευάσουν την ιδιόμορφη τραπεζαρία, τις τουαλέτες κ.λ.

Το “Υπηρετείν” σε εφαρμογή

Με την άφιξη στο χωριό και αφού στηθεί αμέσως η κατασκήνωση, το πρόγραμμα μπαίνει σε εφαρμογή. Προσκαλούνται παιδιά, νέοι και μεγάλοι να μετάσχουν στους «κύκλους ενδιαφέροντος». Όλοι ανταποκρίνονται στο κάλεσμα, όλοι θέλουν κάτι καινούργιο να μάθουν, να ψυχαγωγηθούν.

Οι κοπέλες ραπτική, κέντημα, οι μανάδες στοιχεία βρεφοκομίας, υγιεινής. Τα παιδιά μαθαίνουν τραγούδια, χορούς, παιχνίδια. Το βράδυ η ψυχαγωγία είναι για μικρούς και μεγάλους: χοροί, τραγούδια, κουκλοθέατρο, σκετς, με αποκορύφωμα τη Μεγάλη Γιορτή, την Πυρά, στο τέλος της Κατασκήνωσης.

Οι χωρικοί δεν ξέρουν πώς να δείξουν την χαρά τους, την αγάπη τους για όσα τους προσφέρουμε.

Δεν θα ξεχάσουμε, ανάμεσα στα τόσα άλλα, τη γριούλα που μας είπε ενθουσιασμένη μια μέρα. «Σας ευχαριστώ, παιδιά μου, που ήρθατε μέχρις εδώ και μας διασκεδάσατε τόσο. Θα ήταν κρίμα να πεθάνω και να μην είχα δει το Φασουλή». Δεν θα ξεχάσουμε ακόμα ότι τα πρώτα χρόνια που θέλαμε να τους μάθουμε πώς να πλένουν τα μωρά τους, ότι δεν θέλανε να βγάλουν τις φασκές για να μη φύγει το λάδι. Για να πάρουν όμως τα όμορφα ζιπουνάκια ή μωρουδιακά που τους είχαμε φέρει, δέχτηκαν τελικά να τα πλύνουμε, και μετά χαιρόνταν πολύ που έβλεπαν τα μωρά τους καθαρά και όμορφα ντυμένα.

Χρόνο με το χρόνο όμως οι Κ.Υ. αλλάζουν και προσαρμόζονται στις νέες συνθήκες. Η χώρα μας βρί-

σκεται στο δρόμο της ανάπτυξης. Στο τέλος του 1960 η εποχή που το σαπούνι και η καθαριότητα ήταν κάτι το άγνωστο και η οδοντόπαστα περνιόταν για φαγώσιμο είναι πια μια ανάμνηση. Τώρα τα παιδιά είναι καθαρά, οι μανάδες μεγαλώνουν σωστότερα και με υγιεινό τρόπο τα μωρά τους. Τα σχολεία λειτουργούν. Οι δάσκαλοι ενημερώνονται και οι δρόμοι και οι συγκοινωνίες έφεραν μεγάλη αλλαγή. Οι υλικές ανάγκες όλο γίνονται λιγότερες. Τα βασικά αγαθά υπάρχουν, λείπει όμως η παιδεία που θα μιλούσε για τη σωστότερη διατροφή των παιδιών ή ακόμη για την καλαισθησία των σπιτιών ή για τρόπους συντήρησης ή αξιοποίησης των τροφίμων κ.ά.

Η αστυφιλία άρχισε να γίνεται σοβαρό πρόβλημα και οι άνθρωποι του χωριού δεν δίνουν πια σημασία στον πλούτο των παραδόσεων και εθίμων. Οι Μ.Ο. βρίσκονται και πάλι κοντά σε αυτούς τους ανθρώπους και με διακριτικό τρόπο τους βοηθούν να αναβαθμίσουν την ποιότητα της ζωής τους. Η ανάγκη διάσωσης της λαογραφικής μας κληρονομιάς, η προστασία του περιβάλλοντος, η δημιουργία βιβλιοθηκών, νέα προσφορά των Κ.Υ.

Αλλά και οι εμπειρίες που αποκομίσαμε και εμείς από εκείνα τα χρόνια, πολλές και καθοριστικές για τη ζωή μας, τη δουλειά μας, την οικογένεια μας, τη στάση μας στα κοινά.

Μου είναι αδύνατο, όμως, να μιλώ για Κ.Υ. χωρίς να αναφέρω μερικά ονόματα, με αυτή την ευκαιρία.

Την Φιφή Σταματίου, τη βοηθό Εφόρου τότε, του

Τμήματος Κατασκηνώσεων, τις αείμνηστες Τέτη Περάκη και Μίνα Μαμάη και μερικά ονόματα, έτσι τυχαία, και ας με συγχωρέσουν όσες ξεχνώ, που έχουν κάνει όχι 2 ή 3, όχι 5 ή 6, όχι 10, αλλά 12, 17 ακόμη και 20 Κ.Υ. Ανάμεσα στα θηρία αυτά είναι η Ελένη Χρυσίνα, η Μαρία Λατσένερε, η Νινόν Καραφουλίδου, η Μαίρη Καβράκη.

Η Φανή Χαρτουλάρη είχε πει όταν γιορτάστηκαν τα 10 χρόνια Κ.Υ. «Το μονοπάτι που ανοίχτηκε το 1950 έγινε δρόμος και ελπίζω να γίνει λεωφόρος, που όπου περνά αφήνει ίχνη προόδου και πολιτισμού.

Ναι, Φανή Χαρτουλάρη! Το μονοπάτι έγινε λεωφόρος που ακόμη δίνει χαρά, κάνει έργο και συνεχίζεται με την ίδια βασική έννοια της προσφοράς, με διαφορετικούς τρόπους, σε άλλες ευκαιρίες, γιατί οι καιροί και οι απαιτήσεις διαφοροποιούνται συνεχώς.

Όμως, δεν θα είχε γίνει λεωφόρος, αν δεν υπήρχαν οι άξιες Έφοροι Κλάδου, που η κάθε μια έβαλε τη δική της καθοριστική προσπάθεια όλο και μεγαλύτερη, για να γίνει η λεωφόρος σήμερα μεγάλη και λαμπρή και έτσι να εξακολουθεί να προχωρά με τους ίδιους στόχους και στο μέλλον.

Αυτές λοιπόν οι Έφοροι είναι: η Νέλλη Κουσκολέκα, η Λένα Λεβίδη, η Μαρία Κωνσταντινίδη, η Τέτα Κουνάδη, η Μίκα Ζηρίδη, η Τέτα Καραμπέκου και η σημερινή κ. Ντέμη Μωραϊτή, η οποία θα με διαδεχθεί στο βήμα, αφού ακούσουμε μερικές σημαντικές εντυπώσεις από τις πρ. Εφόρους, Λένα Λεβίδη, Μαρία Κωνσταντινίδη και Τέτα Καραμπέκου.